

Portugal, Griekenland en alle landen buiten Europa, later werden Zwitserland en Turkije toegevoegd en werd Zweden geschrapt) – de B-goederen mochten naar alle landen, ook dus naar Duitsland, doorgevoerd worden, maar dan binnen de grenzen van de doorvoer van 1938. Wat Nederland voor eigen gebruik aan A- en B-goederen ontving, zou voorts geconsigneerd worden aan een nieuw overheidsorgaan: de Algemene Nederlandse Invoer Centrale, of Anic – de Anic mocht die goederen dan niet weer uit Nederland uitvoeren. Via de Anic stond dus de Nederlandse regering garant voor de juiste uitvoering van het accoord.

Van begin april '40 af handelde men van Nederlandse kant of deze overeenkomst al van kracht was; door allerlei conflicten over de uitvoer naar Denemarken dat de Engelsen na de Duitse bezetting als deel van Duitsland behandeld wilden zien, was de overeenkomst op 10 mei '40 nog steeds niet ondertekend.¹ Nederland was wel lastig geweest! De Engelse autoriteiten die met de Nederlandse handelsdelegaties en met het gezantschap in Londen te maken hadden gekregen, hadden hier een manifestatie in gezien van '*national temperament and a centuries old tradition of stubborn commercial bargaining*'² – maar er was nog een andere factor: vasthoudendheid bij de onderhandelingen met Engeland zou, zo werd gehoopt, niet alleen de Nederlandse handelsbelangen ten goede komen, het kon in Berlijn ook gezien worden als een bewijs van goed gedrag.

Nu ons tweede punt.

Het was voor Den Haag vaak uiterst moeilijk, een evenwicht te treffen tussen wat Duitsland eiste en wat Engeland toestond. Wat de Duitsers verlangden, was duidelijk: Nederland moest aan Duitsland minstens blijven leveren wat het placht te leveren, zo mogelijk meer. Dr. Hirschfeld, herhaaldelijk in Berlijn, kon niet anders doen dan zijn Duitse gesprekspartners voorhouden dat dit een onmogelijke eis was: Engeland beheerste de toegangen tot de Noordzee, men was afhankelijk van hetgeen Engeland doorliet. Enkele malen onderstreepte hij dat Nederland aan Duitsland bijzondere hulp geboden had: na het uitbreken van de tweede wereldoorlog was nog verlof gegeven, grote partijen rubber, koper en wol uit ons land naar Duitsland uit te voeren³ – aan koper alleen al 1100 ton.⁴ Verder had Nederland aan Duitsland geheime kredieten verstrekt om via andere landen rubber en tin in

¹ W. N. Medlicott: *The economic blockade*, dl. I, p. 218–23. ² A.v., p. 209. ³ Brief, 3 okt. 1939, van het Duitse Generalkonsulat Amsterdam aan het *Auswärtige Amt* (FO/SD, 075407–08). ⁴ *Aufzeichnung*, 27 nov. 1939, *über die Besprechungen mit Generaldirektor Hirschfeld in Berlin* (23. und 24. November 1939), p. 4 (a.v., E 075415).